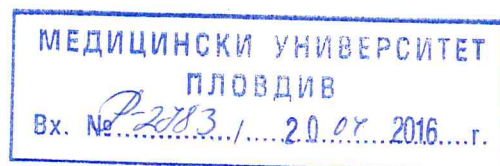

До Председателя на научно жури,
определено със Заповед №Р-623/22.03.2016г.
на Ректора на Медицински университет -
Пловдив, бул. "В. Априлов" №15А,
4002 Пловдив

РЕЦЕНЗИЯ

от Проф. Д-р Цветалина Танкова, д.м.н.,
научна специалност – ендокринология

Началник Клиника по диабетология, Клиничен център по ендокринология и
геронтология, Медицински Университет, София

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор"

на д-р Боряна Ангелова Левтерова

докторант на самостоятелна подготовка в Катедра: "Здравен мениджмънт,
икономика на здравеопазването и обща медицина", Факултет по обществено здраве,
МУ, Пловдив

докторска програма „Социална медицина и организация на здравеопазването и
фармацията“

на тема: „Измерване на качеството на живот при пациенти със захарен диабет тип 2
като компонент в управление на хроничното заболяване“

с научни ръководители: Доц. Донка Димитрова, дм

Проф. д-р Мария Орбецова, дм

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Представеният комплект материали на хартиен носител е в съответствие с чл.115 от Регламент за придобиване на ОНС „доктор“ в МУ – Пловдив, Правилник за устройството и дейността на МУ, Пловдив и включва всички необходими документи.

Рецензията е съставена в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и Глава II, Раздел I от ППЗРАСРБ.

Д-р Боряна Левтерова е родена през 1975 г. Завършва медицина през 1999г. в МУ-София. От 2009 г. е асистент в секция „Здравен мениджмънт“ към Катедра

“Здравен мениджмънт, икономика на здравеопазването и обща медицина”, Факултет по обществено здраве, МУ, Пловдив. От 2012 г. е докторант на самостоятелна подготовка към същата катедра. Д-р Левтерова участва в учебния процес, като води дисциплини в магистърски и бакалавърски програми на Факултета по обществено здраве. Има придобита специалност по „Епидемиология на инфекциозните болести“ и магистърска степен по „Обществено здраве и здравен мениджмънт“. Член на национални и Европейски научни дружества.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Захарният диабет е признат за един от най-значимите здравни проблеми в световен мащаб. По данни за Международната Диабетна Федерация понастоящем в света има 415 милиона души със захарен диабет, като се очаква до 2040г. броят им да достигне 642 милиона. Данните показват, че 8.8% от населението на възраст 20 до 79 години е засегнато от заболяването. Епидемичното нарастване на честотата на захарен диабет тип 2, дължащо се на пандемията от затлъстяване и нездравословен начин на живот в съвременното общество, обхващаща всички възрастови групи, се превръща в основен рисков фактор за заболяемост и смъртност от сърдечно-съдови заболявания. Захарният диабет и неговите усложнения представляват голям медицински, социален и икономически проблем. Той е хронично заболяване, което оказва влияние върху почти всеки аспект от живота на човека, и е сериозно бреме както за хората с диабет, така и за обществото като цяло.

Посочените данни определят актуалността на представения дисертационен труд на Д-р Боряна Ангелова Левтерова, която си поставя за цел да се направи оценка на качеството на живот на пациенти със захарен диабет тип 2 и да се интегрира тази оценка в цялостното управление на заболяването. За реализиране на основната цел на настоящия дисертационен труд са формулирани точно и конкретно 5 основни задачи.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е правилно структуриран по отношение на изискуемите компоненти. Написан е на 170 страници, като е добре оформен в следните основни раздели: Заглавна страница (1 страница), Съдържание (2 страници), Съкращения (2), Въведение (3 страници), Литературен обзор (42

страници), Цел и задачи (1 страница), Материал и методи (17 страници), Резултати и обсъждане с 16 таблици и 21 фигури (57 страници), Изводи и приноси (4 страници), Библиография (25 страници), Приложения (16).

4. Познание на проблема

Литературният обзор е представен на 42 стандартни машинописни страници. Той е актуален и насочен към темата на дисертационния труд. Разгледана е епидемиологията и управлението на хроничните неинфекциозни заболявания и в частност на захарен диабет тип 2. Акцентът е поставен върху анализ на концепциите за „качество на живот“ и „качество на живот, свързано със здравето“ и методи и технологии за тяхната оценка в контекста на управление на хроничните заболявания. Специално внимание е обърнато на наличните въпросници за оценка на специфичното при захарен диабет качество на живот.

Цитирани са 292 литературни източника, от които 49 на кирилица; 28% от цитираните литературни източници са от последните пет години.

Д-р Боряна Левтерова познава много добре състоянието на проблема и е представила творческа оценка на анализирания литературен материал.

5. Методика на изследването

Основна цел на работата е да се оцени качеството на живот при пациенти със захарен диабет тип 2. Посочени са етапите на научно търсене: създаване на концептуален модел на детерминантите на специфичното качество на живот при пациенти със захарен диабет тип 2; превод и валидиране на специфичен въпросник за качество на живот при захарен диабет; оценка и идентифициране на най-значимите показатели за качество на живот сред български пациенти и създаване на модел за интегриране на тази оценка като компонент в управлението на заболяването. Формулираните 5 основни задачи отговарят на поставената цел.

Използваният подход при изграждане на дизайна на проучванията и отделните им етапи съответства на целта на проекта и произтичащите от нея задачи. Методологията на проучванията е добре описана.

Използваните съвременни социологически изследователски методи – анкетен и документален, съответстват напълно на целите на изследването, като са спазени всички необходими изисквания за провеждането им. За обработка на данните са използвани съвременни статистически методи – статистически пакет SPSS версия 17.0.

Избраната методика на изследване и използваният инструментариум от въпросници позволява постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Основните изследвания в настоящия дисертационен труд са проведени в рамките на две проучвания. В първото срезово проучване са обхванати 70 лица, на средна възраст 63.0 ± 0.96 години, с клинично доказан захарен диабет тип 2. Набирането на участниците е осъществено в лечебни заведения за извънболнична помощ, извършващи консултативно - амбулаторна дейност по „Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и обмяната на веществата“, регистрирани в РЗИ - Пловдив и договорни партньори на РЗОК – Пловдив. Направена е оценка на качеството на живот с Общ въпросник за изследване на здравен статус - SF-36v2Bul (SF-36 v2 Standard, Bulgarian). Анализирани са оценките за показателите на качеството на живот и връзката им със социо-демографски и обективни клинични показатели.

В другото срезово проучване са обхванати 411 лица – 216 мъже и 195 жени, на средна възраст 59.9 ± 11.6 години, със среден ИТМ 30.86 ± 5.5 кг/м², с клинично доказан захарен диабет тип 2 и със среден HbA1c $8.08 \pm 0.85\%$. Направена е оценка на качеството на живот със специфичен въпросник за качество на живот – Одит на зависимо от диабета качество на живот (ADDQoL-19 Bul). Направен е сравнителен анализ на детерминантите на специфичното качество на живот и връзката им със социо-демографски фактори, фактори свързани със здравния статус и обективни клинични показатели.

Изработен е модел за мониторинг на зависимо от диабета качество на живот и е надграден практическия модел на диабетен мениджмънт с интегриране в него на оценката за качество на живот.

Направен е анализ на детерминантите на качеството на живот при захарен диабет тип 2, който показва общото негативно влияние на заболяването. Усложненията на захарния диабет са идентифицирани като по-важни предиктори от социо-демографските характеристики за качеството на живот при пациентите със захарен диабет тип 2. Установено е най-силно негативно въздействие на заболяването върху области „свобода за хранене“; „семеен живот“; „физическа активност“; „работен живот“. Установено е, че пациентите, лекувани с инсулин,

имат по-ниско качество на живот в сравнение с лекуваните с диета и/или с перорални средства.

Валидиран е на български език въпросник Одит на зависимо от диабета качество на живот, който се възприема като лесен за попълване от пациентите със захарен диабет тип 2 и може да се използва като инструмент в диабетния мениджмънт и клиничната практика.

Създаден е модел за интегриране на оценката за качество на живот в модела на диабетен мениджмънт, който ще осигури комплексна оценка на ефективността и ефикасността на управление на захарния диабет.

В обсъждането получените резултати са интерпретирани много задълбочено и компетентно при съпоставяне с данните от публикувани в литературата изследвания, в случаите когато такива са налични. Самооценката на дисертанта се изразява в очертаване на приноси с теоретичен и приложен характер, които отразяват данните от основните изводи.

В качеството ми на рецензент на настоящия дисертационен труд считам, че д-р Боряна Левтерова със своите научни изследвания има редица оригинални приноси по темата на дисертацията. Извършено е първо комплексно проучване на качеството на живот на пациентите със захарен диабет тип 2 в България. Създаден е оригинален понятийно-концептуален модел на качество на живот, както и оригинален модел за мониториране на качеството на живот при пациентите със захарен диабет тип 2. Ценен принос с практическо значение е валидирането на българска версия на специфичен въпросник за оценка на качество на живот при захарен диабет тип 2 (ADDQoL-19 BUL), който може да бъде използван в клиничната практика и диабетния мениджмънт.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Във връзка с темата на дисертацията Д-р Боряна Левтерова има 4 научни публикации, от които една е в международно списание – *European Journal of Preventive Medicine*, като във всички е първи автор. Отделни фрагменти от дисертационния труд на Д-р Левтерова са представени на два научни форума в страната.

8.Лично участие на докторанта

От предоставената документация е видно личното участие на Д-р Боряна Левтерова в проведеното дисертационно изследване. Получените резултати и формулираните приноси са нейна лична заслуга.

9.Автореферат

Авторефератът към дисертационния труд на Д-р Боряна Ангелова Левтерова отразява основните резултати, постигнати в дисертационния труд и отговаря на всички общоприети изисквания в ППЗРАСРБ за изготвянето му.

10. Критични забележки и препоръки

Към дисертационния труд нямам забележки.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение, считам, че дисертационният труд на д-р Боряна Ангелова Левтерова е напълно завършен, съвременен, задълбочен, добре структуриран и оформен, с ясни и точно формулирани и изпълнени задачи, с определени изводи и приноси както за съвременната наука, така и за практиката в една научна област – оценка на качество на живот при пациенти със захарен диабет, по която относително малко е работено в нашата страна.

Дисертационният труд отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на МУ - Пловдив. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на МУ – Пловдив.

Всичко това ми дава основание да препоръчам на членовете на уважаемото научно жури да присъдят на д-р Боряна Ангелова Левтерова образователната и научна степен „доктор“

17.04.2016г.

София

Рецензент:

Проф. Д-р Цветалина Танкова, д.м.н.